Eicolyctus brunneus Gyll. (Coleoptera), något om bl.a. biologin

Av Stig Lundberg

I Ent. tidskr. 1948, sid. 207—211 beskriver Thure Palm den säregna historiken för *Eicolyctus brunneus* i samband med att det första fyndet av arten i Sverige behandlas. Av denna historik framgår bl.a. att det diskuterats mycket var arten skall placeras systematiskt. Således gavs den ursprungligen namnet *Cryptophagus brunnenus* Gyll. Av J. Sahlberg placerades den i *Lyctidae* och av W. Hellén i *Cucujidae,* där den fortfarande står kvar. U. Saalas betvivlar att denna placering är riktig och hävdar att arten hör hemma i *Lyctidae.*

Palm påpekar att fynd av larven möjligen skulle kunna lösa frågan. Arten kläcktes i antal (50-tal) av Nils Höglund vid Gullgruva, Söderala dels ur björk-, dels klibbalstubbar och imagines iakttogs äta döda bladsteklar (Palm, Die Holz- und Rinden-Käfer der nordschwedischen Laubbäume, sid. 177).

Våren 1960 i slutet av maj besökte jag i sällskap med Nils Höglund en av de lokaler, där *Eicolyctus* erhållits. En till synes lämplig klibbalstubbe med bl.a. gamla angrepp av *Dicerca alni* Fisch. undersöktes noggrant genom sållning, men det enda, som hittades, var larver av *Tillus elongatus* L. Dock tillvaratog jag en förpuppningsfärdig larv, som vi ej kunde bestämma och vilken kunde tänkas vara larven till *Eicolyctus brunneus* ehuru några andra spår av denna art ej kunde upptäckas. Kläckningen av larven misslyckades emellertid.

Vid ett nytt besök på platsen den 15 september 1960 letade jag än en gång arten. En ny klibbalstubbe genomgicks utan resultat och som ett sista försök undersökte jag en solexponerad högstubbe av björk stående vid en åkerkant helt öppet (se fig. 1). Nedre delen av stubben var angripen av bl.a. *Necydalis major* L., medan övre delen var starkt uttorkad och genomvävd av stekelgångar. Med hjälp av klätterskor tog jag mig upp till övre delen och avlägsnade ytterbarken (ca 5 m höjd). En död imago av *Eicolyctus* hängde i spindelväv och nu var det spännande. Fanns arten kvar och skulle larven och biologin för den sällsynta arten kunna avslöjas. Mina förväntningar överträffades i och med att redan första yxhugget öppnade stekelkammare ur vilka rasade ut vita larver, den eftersökta *Eicolyctus brunneus*-larven. Under arbetet med att kapa av en del av toppen för en närmare (och bekvämare) undersökning erhölls även ett 20-tal imagines. Toppbiten ca 2 m fraktades upp till Boda bruk där Höglund och jag gick genom en del medan återstoden tillvaratogs för kläckningsförsök. Totalt erhölls ett 150-tal

Fig. 1. Lokal för *Eicolyctus brunneus* Gyll., som påträffades talrikt såväl som larv som imago i övre delen av björkstubben på bilden. Ca 2 mil S Söderhamn i Hälsingland 5/9 1960. — Foto: förf.

imagines av *Eicolyctus* genom kläckning och utplockning ur veden. Då större delen av stubben lämnades kvar på rot klarar sig arten säkerligen kvar och f.ö. togs en imago under bark på stubben den 22 augusti 1965.

Biologi. — Imagines, som kläcks på högsommaren, kryper (efter svärmning?) omkring i stekelgångar i murken ved (bl.a. av gaddstekeln Pemphredon lugubris Latr.) och söker upp bebodda gångar där äggen tydligen läggs i anslutning till stekelförråden. Larverna, som är mycket rörliga förtär såväl stekelförrådet (bladlöss och svävflugor) som stekellarven och påträffades i sällskap på upp till 10-tal exemplar i samma kammare. När förrådet är uppätet torde larven leta sig fram i gångarna till nya kammare med stekelförråd. Larven övervintrar halvvuxen och på sensommaren andra året då den är fullväxt äter den sig in i det torra trä, som utgör väggen till stekelgångarna och kammarna och anlägger puppkammare i veden. I denna puppkammare övervintrar larven varefter förpuppningen äger rum på försommaren normalt troligen i senare hälften av juni. Efter kläckningen tager sig skalbaggen ut i stekelgångarna genom att äta ibland långa gångar i den torra och lösa veden. Skalbaggen letar sig ut ur veden tydligen för att svärma och därpå ger den sig in igen i gångarna för äggläggning. Om svärmningen sker på hösten eller våren är tveksamt; i alla händelser påträffades enstaka imagines under barken, andra i stekelgångarna när fyndet gjordes den 15 september. Klart är också att imagines övervintra och samtidigt hittar man fullväxta larver i puppkammare och halvväxta larver i stekelkammare och gångar. Framkrypandet ur veden sker ojämnt, troligen beroende på att vissa har längre sträcka att äta sig genom. Mig veterligt är *Eicolyctus* ännu ej påträffad flygande utan endast i anslutning till stubbar o.d. Av uppträdandet från imagon att döma är arten ljusskygg och troligen ett nattdjur.

Puppkammarna och de smala gångarna i veden är mycket karaktäristiska och avslöjar direkt artens förekomst.

Vid jämförelse med den larv, som hittades i klibbalstubben redan våren 1960, visade sig denna också vara en *Eicolyctus*-larv. Förutom av *Eicolyctus* påträffades i björkstubbens övre del endast ett antal larver och imagines av *Megatoma undata* L. och ett exemplar av *Dermestes palmi* Sjöb.

Larven och släktets systematiska ställning. — Larven är mycket karaktäristisk vit-vitgul, ganska starkt tillplattad med 4 kitintaggar på sista segmentet; fullväxt ca 1 cm. Larvmaterial och imagines har studerats av larvspecialisterna Sv. G. Larsson, Köpenhamn och R. A. Crowson, Glasgow. Larsson anser att arten bör stå kvar under *Cucujidae,* då inga karaktärer talar mot denna placering, medan Crowson icke förstår placeringen under *Cucujidae* utan anser det helt klart såväl på imagons som larvens byggnad att arten hör till *Languridae-Cladoxeninae* närmast *Pharaxonotha* d.v.s. under *Cryptophagini.* Frågan om den systematiska ställningen, larvbeskrivning m.m. avses dock att behandlas i en senare uppsats av Crowson och en av dennes medarbetare, Tapan Sen Gupta.

Jag vill här passa på att tacka såväl Sv. G. Larsson som R. A. Crowson för uppgifter om systematiken, T. Palm för många goda råd och hjälp med särtryck samt främst N. Höglund för den stora vänligheten att visa upp lokalen och hjälpen i olika sammanhang.

Summary

The author describes the find of *Eicolyctus brunneus* Gyll. in great number both as imago and larva in an old birchstump. The larva of *Eicolyctus* was eating larvae and stock of the hymenopteron *Pemphredon lugubris* Latr. The duration of the metamorphosis is two years. Among other things the question of the systematic position and description of the larva will be taken up later by Dr. Roy A. Crowson, Glasgow and Mr. Tapan Sen Gupta, scholar at Glasgow University. According to the larval specialist Dr. Crowson, however, the species quite clearly belongs to *Languriidae-Cladoxeninae* and is related not very remotely to *Pharaxonotha.*